

Kun. Kazimieras Jaunius

(1849 — 1908).

Kaip kiekvienas nepaprastas žmogus, Jaunius turėjo savotišką ir gana žymų individualumą. Iš šalies žiūrėdami, šis Jauniuso individualumas gana keistai atrodė. Daugumas tų keistumų vien Jauniuje ir tematų, todėl ir charakterizuodavo jį vienu žodžiu — originalas.

Originalo vardas paprastai esti duodamas žmonėms, kurių individualumas yra griežtai vienašališkas, dažniausiai paviršutinis ir todėl pigiai suprantamas. Tačiau apie Jauniusą pasakyti negalima. Jo individualumas buvo gana sukomplikuotas, išvairių psichinių elementų sudėtas, iš kurių vieni buvo smulkesni, sunkiai žiūrėdami, kiti gana stambūs ir todėl kiekvienam puoliai akiai.

Iš pa i stambi j galima nurodyti trys: jie tai savotiškai veikdami ir dar , kad Jaunius atrod es s v i e n a s, bet tarsi trijuose asmenyse: išmin iaus Sokrato, mokslininko „Stubengelehrto“ ir apsileid lio Oblomovo.

Ir iš tikr j , jei ar iau prisžiži r sime Jauniaus gyvenimui ir veikimui, tai be vargo tuoj pasteb sime, kad Jauniaus individualume aiškiai b ta vis trij k tik pamin t j element .

Kad pas Jauni b ta elemento sokratiško ir nemenko, d liai to, tariam s, niekas nesigin ys. Nes iš tikr j tarp Jauniaus ir Sokrato galima nurodyti nevienas panašumas. Jaunius tur jo nemažesn už Sokrat dovan traukti sav sp klausytojus ir daryti juos karš iausiais savo sek jais ir garbintojais. Žino tai gerai visi, kuriems kada-nors teko klausyti Jauniaus aiškinim , ar šiaip jau priva iai su juo šnek tis. Be to — kaip Sokratas, taip ir Jaunius nem go rašyti. Abudu juodu iš prigimimo buvo kalb tojai, naujo mokslo skelb jai, tikri mokytojai, bet ne rašytojai.

Nemenkesn už Sokrato tur jo Jaunius ir mok jim apseiti su vairiausio b do ir socialin s pad ties žmon mis. Su kuo tik J. susidurdavo — ar tai buvo bemokslis piemenukas, ar mokytas profesorius, ar prasta tarnait , ar inteligent grande dame, ar paprastas kininkas, ar didži nas biurokratas — visiems Jauniaus šneka pasirodydavo maloni, rimta ir interesinga. Tur damas sveik nat ralin prot , J. mok davo net ir painiausioj pad ty rasti tam tikro diplomatiško iš jimo.

K kun. B ys yr papasakoj s „Viltyje“ (29 n-je) apie incident su surinktais Gardeno padeg liams pinigais — tai yra vienas tik iš daugyb s kit panaši fakt , parodan i , kaip dailiai ir tikrai sokratiškai mok davo Jaunius apseiti net su tokiais kietais žmon mis, kokie esti gan dažnai valdininkai biurokratai.

Galop Jaunius kaip ir Sokratas buvo žmogus l to, ramaus b do. Padarytas sau skriaudas d l atjautimo giliai atjausdavo, bet kad ant savo skriaudik b t kada supyk s, to neteko mums pasteb ti. To d l turime dr sos tvirtinti, kad jis net ir su pik iausia Ksantippa b t' gal j s sugyventi, jei b t buv s ved s...

Bet šale to žymaus panašumo tarp Jauniaus ir Sokrato yra ir didelio skirtumo. Sokratas gerb praktišk j išmint , — Jaunius m go daugiau teoretišk j moksl ; Sokratas buvo tikras filosofas, Jaunius tikras mokslininkas ir net „Stubengelehtas“. Jo moksliškuoju objektu buvo kalba, ar tikriau sakant — kalbos. T kalb jis mok jo labai daug, bet mokinosi j ne d l to, kad jomis naudotus praktiškiems siekimams, tik vien d l to, kad gal t jas teoretiškai tyrin ti.

Tame gi kalb tyrin jime elg si J. kaip tikras mokslo vyras. Paprastas profanas, besimokydamas svetim kalb , mato jose vien tik skirtum . Tikras kalbotyrys ieško kalbose j artimyb s ir panašumo. Tos artimyb s ir giminyt s tarp vairi kalb ieškojo nuolat ir J. ir jai rodyti surado didel daugyb aiški , neabejotin d sni . ia tai, m s išmanymu, ir bene bus tik vis didžiausi Jauniaus nuopelnas.

Išd styti pla iau, kaip J. kalbas tyrin jo ir koki rezultat pri jo, ne mano dalykas. Priminsiu tik, kad J. laik si grynai mokslisk metod ir r pinosi pasiekti savo tyrin jimuose kuodidžiausios moksliskos precizijos.

Žinodamas, jog kiekviena kalba tur savotišk gars , Jaunius stengdavosi juos kuogeriausiai iširti. ia jis nesitenkindavo vien paduotomis knygose žiniomis, bet r pindavosi dar ir tam tikrais eksperimentais jas papildyti. Tiems m s žodžiams patvirtinti štai autentiškas faktas iš Jauniaus gyvenimo.

Dar tebeb damas seminarijoje, J. tyrin jo rytini kalb (k. š. zendiškos, hebraiškos, arabiškos ir k.) garsus. Perskait s specialin j monografijoj detališk t gars aprašym , J. suman eksperimentališkai sitikinti, ar jis tuos garsus gerai ištari s ir ar j teoretiškas aprašymas yra teisingas. Tam tikslui J. nusipirko „Kyn tušo“, išmaiš j vandenyje ir p tep s tuo tepalu savo liežuvio gal , band kaip reikiant iš tarti anuos rytie i garsus. Ištar s gi, ži r jo veidrod , kurioj gomurio vietoj išteptas liežuvio galas paliko juod žym . Taip Jauniui besidarbuojant, už jo netik tai jo draugas, rus istorijos mokytojas Gukovskis, kurs, žinoma, bemaž netr ko juokais pamat s t scen . „Užeinu, girdi, pas kun. Kazimier , pasakodavo paskui nesyk , o gi ži riu, O. Kazimir namazal

sebe jazyk vaksoj — stoit pered zerkalom i vydelyvaet grimasy“.

Nefilologui tokie eksperimentai, žinoma, atrodo juokingi. Bet J. dar tai toli ne d l juok : jis steng si ištarti rytie i garsus su pilniausia precizija. Kad J. t precizij tikrai buvo pasiek s, parodo tarp kito kad ir šis pamin tinas faktas.

Syk per rusiškus kvotimus Kauno seminarijoje J. išsišneko su tuo pačiu Gukovskiu ir apskriejo inspektorium apie fonetiką. Po pietų iš jo daržan pamat per kiem einant sen igon . Gultovskis sušuko: reik kun. Kazimier „išegzaminuoti“. Tuojau pašauk igon . Jaunius liep jai pasakyti kaip bus igoniškai saul . igon pasak . „Teikite atkartoti žodį“, tar J. Gukovskiui ir Inspektoriui. Gukovskis atkartojė ir klausia igones: „ar taip“? Ta atsak : „Ne, ne taip“. Atkartojė inspektorius — ir t pat išgirdo iš igon s. — „Na, dabar j s, kun. Kazimierai, atkartokite“, tar Gukovskis. J. atkartojė ir klausia: ar taip? — „Taip, taip, ponuli! Ištarėi kaip tikras igon lis“—buvo igon s atsakymas. Žinoma, ir iš to igon s „komplemento“ buvo irgi daug juok . Bet faktas pasilieka faktą, parodančiu, su kokia precizija J. tyrin davo kalb klausimus.

Tas stengimos pasiekti pilniausi precizij tyrin jimuose, tas tobulumo geismas (studium perfectionis), galop — tas noras tarti paskutin žodį pajudintame klausime — buvo tarp kitko priežastis mažo Jauniaus produktyvumo. Kaip su atsakymu Liubimovui spaudos klausime, taip ir kituose grynai teoretiškuose klausimuose J-us nuolat kamuodavo, negalėdamas atrasti atsakanios ir visai j patenkinanios formos. Kiekviename dalyke jam vis atrodydavo, kad šis-tas vis reikia dar pertaisyti pakeisti, papildyti, patobulinti ir tt. Na, ir betobulinamas savo rašt , niekuomet jo nebaigdavo, imdavosi kito klausimo, su kuriuo pasikartodavo ta pati istorija — ir taip toliau per vis gyvenimą, lyg petelišk , skraid jį nuo vieno klausimo prie kito, nei vieno beveik kaip reikiant nebaig s, ir jei B ga neb t Jauniaus teorij r pestingai suraš s, visos jos b t draug su m s mokslavyriu ir ding kapuose.

Tobulumo geismas ir moksliška precizija, žinoma, daiktai begalo svarb s ir girtini, bet tobulumui pasiekti reikia energiško stengimos, reikia tvirtos valios. O to pas J- i , jam iš Kazaniaus išsidanginus, galima sakyti, kaip ir nebuvo. J- aus gyvenime prad jo kaskart aiškiau reikštis tre iasis elementas — o b l o m o v i š k a s . Matyt ir pats J- us tai numan , nes syk vienam draugui raginant j baigti savo gramatik , d damas j ant lentynos, atsak sta iai Oblomovo žodžiais: „Ty, Ivan, stupaj, a ja ješ e podumaju“. Na, ir galvojo sau toliau, — pats vienas užsidas s, kol betyrin damas kaž kok latvišk „debitiv “ ir baig savo gyvenim .

To li dno fakto, žinoma, mes nepakeisime. Ta iau iš kitos šalies tenka visai sutikti su tuo, k rašo mums apie J- i vienas iš žymiausi j m s literat . Pakviestas, kad k nors atsi st Jauniaus numeriui, jis atsak mums priva iu laišku štai k :

„Kalbant tarp m s atvirai, apie kun. J- neturiu ir didelio noro š t rašyti. Mes lietuviai nemokame eiti lygiu keliu ir m gstame perd ti, gyv purvais apdr bdami, o mirusius padanges iškeldami. Apie kun. J- ne mano vieno iš lietuvi nuomon yra ta, kad, tikrai sakant, jisai, tur damas tok Dievo talent ar net genij , mus nuskriaud , ir kad ne B ga, kas b tu labai jo palik ?.. Žinoma, daug liga prisid jo, bet jau visk jai suversti negalima; buvo ir apsileidimo. Kiek aš pavargau, prašydamas, kad bent kalbamoksl perži r j s sutvarkyt ir perdirbt ; buvo pagalios prad j s, (du lanku buvo net atspausdinusi moksl Akademija), bet met paskui šal , nes dirbo ne tai, k visuomenei naudinga mat , bet kas jam pa iam t valand patiko: jam r p jo pati filologija, kaip toki, o ne tiek Lietuvos reikalai; gerbiu j kaip mokslo vyr , net genij , kursai gal jo daug Lietuvai padaryti... Bet apie tai nemalonu man ir rašyti, perdaug gal pasirodys keista mano nuomon “.

Šis nuomon s keistumas ne koks. Taip manan i pas mus yra labai daug ir vargiai kas bepasakys, kad jie ia klysta. J- visai išteisinti tegal t nebent Nitsche's teorija apie „Uebermensch“ , stovint anapus doros ir pareigos d sni . Kiek žinome, J- us apie Nitsch nieko n r skait s, o

jei ir b t skait s, be abejo, teoretiškai su jo pažiromis neb t sutik s. Bet praktikoje J- aus pasielgimas atrod dažnai gan nitsche'aniškai. J- us gyveno visai užmirš s, jog kiekvienas žmogus yra savo tautos narys, tur s savo visuomenei tarnauti, jos reikalais r pintis, kitaip sakant — turi visuomen s užd tas pareigas šventai eiti. Toms gi pareigoms eiti reikia — dažnai savo paties palinkimus sulaikyti, savo kai kuri užgaid išsižad ti, daryti ne tai, kas mums ant seil s už jo, bet tai, k mes t valand m s socialinio pad jimo atžvilgiu turime atlikti. Tas elementares doros tiesas J- us, matyt, buvo užmirš s, o artimiausieji jo draugai ir vyresnieji netur jo gana dr sos J- ui tai priminti. ia buvo kalt netik J- aus, bet ir t pa i jo draug ir vyresni j . Nes J- us tur jo k dikio b d ; jei jam kas b t su meil rimtai pasak s, kad jis tur s b tinai tai ir tai padaryti, tai jis, esame tikri, be abejo b t paklaus s ir kas reikia išpild s. Tuomet ir lekcij tiek neb t apleid s ir bažny i dažniau b t lank s ir kitas savo pareigas geriau b t atlik s. J- ui b tinai buvo reikalingas geras glob jas. To glob jo, deja, jis netur jo. Tod l paliktas pats sau vienas jis ir gyveno, lyg k dikis be aukl s, pasidžiaugdamas vien filologija, lyg vaiko žaisleliu; amžini sielos klausimai, svarbiausi gyvenimo uždaviniai, opiausi visuomen s reikalai — buvo J- ui tikrai terra ignota. Vidujinis sielos gyvenimas J- uje jei nebuvo visai pranyk s, tai bent žymiai užgautas atrofija. To del n ra ko ir steb tis, kad J- aus asmenyje gal jo, atsirasti šalia tikro mokslininko dar ir tikras „Molio Motiejus“ bei Oblomovas.

Tiesa, k nas daro takos sielai, ir to d l k nui susilpn jus, nyksta ir sielos j gos. Bet iš antros šalies siela turi nemenkesn s takos ir k nui. Ne veltui pasakyta: m e n s a g i t a t m o l e m . D l ko siela ne steng nubrukti nuo J- aus jo nepaprasto, tikrai oblomoviško apsileidimo, to fakto mes nemokam kitaip išaiškinti, kaip tik prileisdam , jog vidujinis sielos gyvenimas, o ypa pareigos pajauta J- uje dar prieš iš Kauno išvažiuojant jau buvo prad jus nykti. Negalima nepriminti vieno fakto. B damas Akademijos studentu, per vakacijas kaž ko buvau už j s vyskupo kanceliarijon.

J- us tuomet buvo vyskupo sekretorius. Pasisveikin s su savo buvusiu profesorium, prad jau šnek tis. M s šneka tuoj nukrypo filologijos sritin, ir J- us m pasakoti, kad jis t dien lauž s sau galv klausimu, iš kur kil s m s „raistas“. Ir m man pla iai išvedžioti to „raisto“ giminyst su zendo ir sanskrito kalbomis. Pašnekesys buvo domus, t s si koki valand ar daugiau. Iš j s miau galvoti, kad malonu tur ti tok mokyt sekretori , bet jei jis kiekvienam sve iui taip pla iai aiškina filologiškus klausimus, tai bau turi laiko oficialiniams kanceliarijos darbams atlikti. Paskui pasirod , kad mano abejojimai buvo teisingi. J- us su kanceliariškais rašiniiais nesiskubindavo, nesyk net gana svarb s popieriai likdavo kažkur užmesti ir neišpildyti. Suprantamas dalykas, vyskupas tuo pasidžiaugti negal davo. To d l ir atleido j gan greit nuo sekretoryst s, palikdamas prie vienos tik seminarijos profesorium.

J- aus laidotuv se kun. Kavaliauskas, sakydamas lenkišk pamoksl , išsitar tarp kitko, kad J- us buv s Kaune persekiotas — ir kad buv s priverstas iš Kauno išsidanginti. Nevienas, kurs t pamoksl yr gird j s, gal jo š dalyk taip suprasti, tarsi vietos dvasiškoji valdžia J- i persekiojus. Vardan teisyb s viešai prieš t neteising tarim protestuojų. Iš l p vysk. Cirtauto, kurs, J- ui iš Kauno atsitraukiant, buvo tuomet Kauno seminarijos rektorius, esu patyr s, kad to J- aus persik limo Mogiliavo arkivyskupijon priežastis buvo ne dvasiškos valdžios persekiojimas, bet paties J- aus perminkšta ir perkaršta širdis; tas jo perdidelis jautrumas, sujungtas su neišlavinta kaip reikiant valia, ir past m j su nepaprastu paskubiu, telegramas mušant, ieškoti sau kitos vietos Mogiliavo arkivyskupijoje.

* * *

Gailistauti, kad J- us nebuvo toks, kokiu j mes nor tum m matyti, o da labiau pykti ant jo už tai, kad jis ne tiek padar , kiek b t gal j s padaryti, žinoma, b t tuš ias darbas. Norim ar nenorim, turim imti J- tok , koks jis buvo

iš tikr j , su visomis jo geromis ir blogomis ypatyb mis. Jo geros ypatyb s teb na mums pavyzdžiu, o blogosios — tepa- silieka dorišku persp jimu.

Geros J- aus pus s buvo šios:

1) Širdies jautrumas, lipšnumas ir žmoniškumas. Tuo visiems, o ypa m s jaunuomenei reikt ypatingai susido- m ti. Ar šiaip ar taip versime, turime pripažinti, kad mes nepervirš tepašokome kult roje, neišsidirbom da švelnesni kult rinio gyvenimo form . Mes turim tik paviršutin kul- t ringum , — o m s taip vadinam j inteligent apa ioje dažniausiai po kult rišk form skraiste slapstosi labai ne- kult ringas, kartais sta iai girinis žmogpalaikis. Tam giri- niam žmogpalaikiui mummyse pašalinti reikia ilgo ir r pes- tingo širdies ir valios lavinimo. J- us tur jo ger šird iš prigimimo. Tai buvo Dievo dovana. Bet jei kas ir šiurkš- tesn šird tur t — tegu nenusimina, tegu tik „suima save“, tegu daboja kiekvien savo žingsn ir žod , tegu kasdien tobulina savo b d ir elges religijos ir etikos nurodymais, o be abejo, netik susilygins širdies gerumu su J- um, bet ir toli da j prašoks. O r pintis tur ti ger šird kiek- vienam iš m s reikia ir labai reikia.

2) J- us begalo buvo pamil s moksl , darbavos laikydamos grynai moklišk metod , steng s pasiekti tyrin jimuose pil- niausios precizijos ir tam tikslui remdavo visas savo teorijas tikrai ištirtais kalbos faktais. ia J- nius paliko pavyzd visiems b simiems mokslo vyrams. Duok Dieve, kad tai suprast visa mokslus einan ioji m s jaunuomen . Nes kol to supratimo nebus, kol mokliškuose m s tyrin - jimuose 2—3 faktai bus priimama, o 20—30 kit tikr tos pat kategorijos fakt ignoruojama bei atmetama, tol tikrai mokliškas darbas pas mus negal s vykti. Mokslo viet užims vien diletantiškumas, paviršutiniškumas ir siaurapro- tyst . Bus daug šauksmo: mokslas, mokslas! — o iš ties mokslo vietoj bus tik jo parodija bei kauk . Tokie „mokli- ninkai“, kurie mano, kad faktai galima svajon mis pakeisti, arba be pilnos mokliškos precizijos tyrin jimuose apsieiti, arba galop mokslas gyti be darbo, — yra ne mokslo vyrai,

ne tautos pažibos, bet tikri v javaikiai ir nenaud liai, kad ir kaž-kaip save reklamuot, besivadindami id j bei nauj form myl tojais ir skelb jais.

Sekti J- mokslo darbe ne kiekvienas yra pašauktas, bet neiti p domis J- aus- Oblomovo visi b tinai turime. Deja, to oblomoviško elemento pas mus visur pilna; jo net daug daugiau esama, nekaip paprastai manoma. Ir iš tikr j, jei padarysime su pilnu griežtumu s žin s s skait, tai be abejo tur jime pripažinti, jog kaip J-uje, taip ir kiekviename iš m s t no pasisl p s didesnis ar mažesnis Oblomovas, daugiau ar mažiau žymus „Molio Motiejus“. Kas kaltas, kad m s kaimie i tvoros iškryp, stogai pašiurp, kiemai nešvar s, gry ios priterštos ir tt. Sakysite neturtas? Ne! Dažniausiai kaltas pasisl p s m s kinke „Molio Motiejus“, kurs kiekvien paraginim: pataisyk tvor, užlopyk stog — atsako: Mano amžiui ir taip užteks!.. Kas kaltas, kad m s ponai baigia savo dvarus naikinti, kad beveik nieko gera m s liaudžiai nepadaro. Sakysite gal: J puikyb, poniškumas, lenkyst! Tai tiesa, bet tik per p us; pilna tiesa bus tik tuomet, jei prie nurodyt j ponijos jeibi prid sime da ir ypating m s pon „oblomoviškum“. Kas kaltas, kad Bažny ios reikalai nestovi pas mus taip, kaip reik t, kad liaudis menkai t ra apšviesta net katekizme, kad rimtesnio turinio knygos ir laikraš iai maž teranda skaitytoj, kad tarp dabartin s kunigijos neatsiranda: nauj Jauni, Baranausk, Valan auski, Kašarauski ir jiems tolygi? Sakysite gal: buv sis kunigijos suvaržymas arba atliekamo laiko tr kumas? Tai dalinai tiesa, bet kur kas daugiau ia kaltas speciališkias kunigijos oblomoviškumas, sujungtas neretai su ypatingu savo broli kunig literat neapkentimu ir net gan žymiu paniekinimu apsireiškian iu patarl je: „Kas yra kunigas literatas?. Gi altaristus kandidatas!“

Galop — kas kaltas, kad m s literat ra negali kol kas pasigirti tobulesniais veikalais, kad m s literatai yra gan neproduktingi, kad maž ir nepergerai terašo. Sakysite gal, tai d l to, kad m s rašytojai negal gyvent iš literat ros, kad tur eiti kitokias pareigas nieko bendra su raštija neturin ias

Tai tiesa, bet irgi nevisa. Imkime kur norime m s literat ir prispyr prie sienos pareikalaukime, tegu jis s žininaigai pasako: ar jis m s raštijai pakelti yra visa padar s, k b t gal j s padaryti, o be abejo išgirsime iš kiekvieno: Tiesa — mea culpa — ir manyje kaip ir J-uje gl di diktokas Oblomovas ir daro iš man s neretai apsileid l, .Molio Motiej “. Daug Dievo man duotos k rimo galios liko nesunaudota. Toli nevisk esu padar s, k gal jau... Kaltas esmi kaip ir J-s!..

Ir tai bus tikra tiesa.

Nes Dievo duotos mums k rimo galios nesunaudojimas — tai paprasiausias Lietuvoje apsireiškimas, o nieko neveikimas, bergždžias laiko gaišinimas — tai bene dažniausia lietuvi nuod m. Kad žmogus tur pan š ti ne akmen, nieko nejau iant, ne med, nieko neveikiant, ne gyvul, nieko negalvojant, bet Diev, vis daikt K r j ir to d l b ti žem j lyg antruoju mažy iu k r j liu—suprast šit taip prast ties — lietuviams vis da persunku. Jos ir kun. J-us gerai nesuprato.

Suprask bent tu, skaitytojau!

Jaunias veikal s rašas.

- 1) Dvasiškos iškalbos mokslas.
- 2) Katek za arba kateketiškas mokymas.
- 3) Lietuviškos kalbos gramatika Perburgo Moksl Akademijos leidinys 1911, 216 p. in—8.
- 4) Dialektologi eskija osobiennosti litovskago jazyka v Rossienskom ujezdie, 1893.
- 5) Ponieviežskije govory litovskavo jazyka, 1900.
- 6) Intonacija glasnych zvukov litovskavo jazyka, 1900.
- 7) Praelectio qua ante dieni III Idus septembris a. D. MDCCCIX scholas de litteris latinis in R. C. E. Academia c. Petropolitana ausspicatus st Casimirus Jaunis, S. Th. M.

PAMOKSLAS,

pasakytas 1908 m. kovo 1 d. Kauno šv. Kryžiaus bažny-
ioje, išlydint a. a. kun. Kazimiero Jauniaus k n kapus.

Dovanos, tiesa, vairios, bet ta pati dvasia. Patar-
navimai yra vair s, bet tas pats Viešpats. Veikimai
vair s, bet tas pats Dievas, kurs visa visuose daro.
Kiekvienam duodama Dvasios apreiškimas, kad bat
iš to naudos. Vienam Dvasios suteikiama išminties
kalba, kitam tos pa ios Dvasios žinojimo kalba, kitam
tos pa ios Dvasios tik jimas, kitam tos vienos Dva-
sios gydymo dovana, kitam stebukl darymas; kitam
pranašyst , kitam vairios kalbos, kitam kalb moki-
nimas. (1 Kor. 12, 4 — 10).

Kiekvienas turi sau tikr dovan iš Dievo; vienas
toki , kitas kitoki . (1 Kor. 7, 7).

Meilingi klausytojai!

Šitie šv. Povilo Apaštalo žodžiai savaiame ateina mintin,
kiek kart gauname kapus lyd ti kur kilnesn žmog ar
žymesn visuomen s veik j . Nes iš ties — kas gi yra kiek-
vienas svarbesnis visuomen s darbas, jei ne tikras Dievui
tarnavimas, t. y. Dievo valios vykdymas? Šiame regimame
pasauly toji Dievo valia apsireiškia nekintamuose gamtos
d sniuose, kuriais viskas pasaulyje savu keliu eina ir nuo-
lat jojo laikosi. Tok sav j keli turi ir žmonija: ji irgi
nuolat juo žengia geresn s ateities ieškodama: tiktai eina ji
ne pati viena, bet draug su ja ir Dievas. Jis tai, lyg k dik
glob jas, veda j nuog amži prie jos galutino, begalin s
Dievo išminties užbr žtojo tikslo. Tiesa, tas Dievo vedimas
m s k niškoms akims n ra matomas, bet protas, tik jimu
apšviestas, pigiai ir be vargo supranta, jog Dievas žmonijos
istorijoje nuolat veikia, tiktai ne tiesiog, bet per tam tikrus
išrinktuosius žmones. Suteikdamas jiems tam tikr savo ma-
lon s dovan ir dvasios gabum , Viešpats naudojasi tais
savo tarnais, kaip protingais rankiais, aukš iausiems savo
tikslams pasiekti. Tai yra tiesa, kiekvienam tikin iam žmo-
gui, kaip diena, aiški ir jokios išimties neprileidžianti. Ji pa-
siekia netiktai žmones Diev mylin ius, iš geros valios jo

tarnystei atsiduodan ius, bet ir atvirus Dievo priešininkus, kurie netik kad Jo valios nepildo, bet ir jos pažinti nesir - pina. Dievo tarnais b ti nenor dami, jie betgi lieka gyvais Dievo rankiais. Nes kad ir dirba vis saviškai, vien savo asmenišk tiksl besiekdami, bet Dievas savo begaline išmintimi taip visk sutvarko, kad iš j egoistišk ir net sta iai Dievui priešing darb išaina pas k , koki vien Dievas, o ne jie nor jo. Tuo b du, vargšai, patys to nežinodami, dirba Dievo darb ir priešais savo nor pasilieka Dievo tarnais, patvirtinan iais aukš iau išreikšt j šv. Povilo žodžiuose ties , jog yra vair s tarnavimai, bet tas pats Viešpats, ir yra vair s veikimai, bet tas pats Dievas daro visa visuose, gerus žmonis darbus laimindamas, o bloguosius vien k sdamas ir prileisdamas.

Ir iš tikr j visa žmonijos istorija — tai lyg didelis Dievo kis. Kaip kininkas si sdamas savo samdininkus darb , vienam sako: tu eik ten; kitam: tu padaryk tai, taip pat ir Dievas kiekvienam žmogui duoda tam tikr pašaukim , skirdamas tam tikr visuomen j viet . Vienam duoda jautri šird ir sako: b k dainius, žadink žmon se gerus jausmus, kurk širdyse švent meil s ugn ; kitam duoda ypating vars ir ton pajautim ir sako: tu b k dailininkas, tarnauk grožio id jai; tre iam suteikia aišk logišk prot , kad gal t gilintis pla i mokslo srit ir nesuskaitomoj daugyb j atskir apsiereiškim ar fakt surasti tam tikrus d snius bei nekintamus status; ketvirtam duoda dar augštesn pašaukim — mokyti žmones tik jimo ir doros ir vesti juos dangun, b ti tarpininku tarp Dievo ir žmonis , b ti j dvasišku t vu ir ganytoju... Žodžiu sakant — kiekvienas tur savo dovan iš Dievo, vienas toki , kitas kitoki (1 Kor. VII. 7), t. y. kiekvienas turi tam tikr savo pašaukim .

Koks buvo a. a. kun. Kaz. Jauniaus pašaukimas, žinote, mieli klausytojai, ir be paaiškinimo. Jis buvo kunigas ir, galia dr siai pridurti, geras kunigas. Kol buvo sveikas, jo dvasiškas pareigas su pilnu atsidavimu ir pasišventimu. Bet šalia to jis tur damas iš Dievo ypating kalb pažinimo dovan , per vis savo gyvenim nenuilsdamas dirbo taip pat

plaioje lyginamosios kalbotyros srityje, nuolat ieškodamas stat, nurodani, kaip viena kalba rišasi su kitomis, kaip žodži šaknys keit s, pereidamos iš vienos kalbos kiton ir t.t. Žodžiu sakant — ieškojo nuolat kalb giminynt s ir tai giminyntei patvirtinti išrado didel daugyb aiški neišgriaunam d sni, kuo ir gijo aukšt garb netik Lietuvoje, bet ir svetur, kaip vienas didžiausi kalbotyros žinov. T garb matome regimai išreikšt ir tuose puikiuose vainikuose ir tuose kaspin parašuose ir šioje nepaprastoje geduling pamald iškilm je. Dar geriau suprasime tos garb s teisingum, jei ar iau prisizi r sime pa iam kun. Jauniaus gyvenimui.

Nabašninkas buvo žemaitis, gim 1849 metais geguž s 6 d. Lembo sodžiuje, Kv darnos parap., Raseini apsk. Gimnazij baig Kaune, ia pat stojo seminarijon, iš kur, kaip vienas gabiausi aukl tini, buvo pasi stas Peterburgo dvasiškon Akademijon.

Jau beklierikaudamas pasižym jo nepaprasta kalb pažinimo dovana. Jo kai kuriuos moksliskus nurodymus trauk savo lietuviškon gramatikon vysk. A. Baranauskas, pažym damas, kad tai es kun. Jauniaus išradimai.

Baig s 1879 m. dvasišk j Akademij su laipsniu šventosios teologijos magistro, kun. Jaunius prad jo savo kunigišk veikim, kaipo Katedros kamendorius ir mergai i gimnazijos kapelionas. Sekan iais metais jis paskirtas seminarijos profesorium, kur d st lotynišk kalb, katekizm, morališk j teologij, šventosios iškalbos moksl ir galop lietuvi kalb.

Kaip puikiai mokant rusiškai Žemai i vyskupas buvo pakviet s kun. Kazimier savo sekretorium. T pareig jo nabašninkas per kelet met, bet jausdamas savyje didesn patraukim prie mokslo dalyk, vyskupui leidžiant, gr žo atgal seminarij, kame išbuvo dar septynerius metus (1885—1892).

Kaip profesorius buvo vis savo klausytoj aukštai gerbiamas ir karštai mylimas, nes ir pats labai myl jo besimokant jaunim ir niekad jo nei mažiausiu skaudesni žodžiu neužgavo.

Nesant tam tikrą mokslo vadovų, kun. Kazimieras rašė pats savo lekcijas ir davė jas klierikams persirašyti. Tuomet po kelių metų darbo atsirado šie kun. Jauniauji sustatyti vadovai: Katekeza arba kateketiškos mokyamos, Homiletika arba Dvasiškos iškalbos mokslas ir lietuviškos kalbos gramatika. Pirmuoju metu tebeprisiliekė klausytojų užrašuose, paskutinysis buvo iš pradžių studentas dorpatiečių atmuštas hektografu, o dabar autorius perveiktas ir pataisytas — pradėtas spausdinti Peterburgo Mokslų Akademijos. Visi trys minėti nabašniko veikalai pasižymi netik savo rimtu turiniu, bet ir labai dailia ir tikrai gryną lietuviška kalba.

Turėdamas seminarijoje klausytojų išvairių Lietuvos kaimų, kun. Jauniauji rėpino susipažinti su vairiomis lietuviškos kalbos tarmėmis. Dėl to savo tyrinėjimams, be to, apie Panevėžius ir Raseinius tarmes, surašė rusiškai, pagarsino Kauno valdiškame kalendoriuje (Pamiatnaja knižka).

Apskritai nabašnikas mėgė daugiau tyrinėti, negu rašyti. Iš paskirtų spaudonų dalykų reikalavė didelį tobulumą, todėl ir nesiskubindavo savo tyrinėjimams spaudonai duoti, rašdamas juose visada tai š, tai pataisytina.

Be to, privačiuose pašnekesiuose taip su draugais, taip ir su mokslo vyrais, ypač su tais, iš kurių tik davė išgirsti kritišką pastabą, nabašnikas būdavo be galo kalbus ir galėdavo po 5—6 valandas šnekėti, stebindamas savo sveikus nepaprastai atmintimi, kalbos aiškumu ir kuopliausiu apsipažinimu su vairiausiomis kalbų mokslo teorijomis.

Todėl kitatai mokslininkai negalėdavo atsidžiaugti pasipažinimu su kun. Kazimieru. Visi jie, k. š. vokietis akademikas Schiffneris, prancūzas Kuršaitis, čekas Geitleris, prancūzas de Saussure, lenkas Baudouin de Courtenay, rusai: Aleksandrovas, Šachmatovas, Fortunatovas, Lamanskis ir kiti aukštojo garbėje laikė a. a. kun. Kazimierą, kaipo tikrai nepaprastą mokslo vyrą, sugebėjusį kuopaiškiausiai rodyti, kokie turtai slepiasi lietuvių kalboje vairiems painiausiems kalbų mokslo klausimams išspręsti.

Ta iau moksliški kun. Kazimiero nupelnai rado pripažinim ne tiek pas mus, kiek svetur. Krakovišk Moksl akademija kviet j profesorius Krakovon, Kazaniaus universitetas suteik jam mokslisk laipsn sulyginamosios kalbotyros daktaro. Peterburgo Moksl Akademija spausdina jo lietuvišk j kalbomoksl , Peterburgo Dvasiškoji Akademija pakviet j savo profesorium.

Lietuvoje, kaip jau aukš iau sak me, J. tokio pripažinimo savo mokslisk nuopeln nerado. Anaip tol gyventi jam ia pasirod nepatogu. Jis pasipraš Mogyliavos arkivyskupij ir, gav s dvasiškos valdžios leidim , apleido Kaun .

Iš pradži gavo Kazaniaus klebono viet ir per trump laik gijo vietos parapijie i meil ir pagarb . Bet oro permaina ir vair s nesmagumai surišti su klebono pareigomis tokiam dideliame mieste, kaip Kazanius, sugadino nabašninkui nervus, ir buvo var jam net psichišk j lig , kuri ir privert j atsisakyti nuo klebonavimo.

Pasigyd s kelet met iš pradži Kazaniuj, paskui Lietuvoj, nabašninkas pasveiko ir paskutinius metus išbuvo Peterburge kaip Dvasiškosios Akademijos profesorius (1899 — 1906), kur d st graik , lotyn ir senov s žyd kalbas.

Ta iau sveikatai prad jus eiti prastyn, jau nuo galo 1900 met tur jo atsisakyti nuo profesoryst s ir apsigyventi privaiai. Gyveno pats vienas gan angštam kambaryj — tod l paskutin pusmet nabašninko gyvenimas buvo tikrai vargingas. Pasklydus apie tai garsui buvo prad ta rinkti aukos mokslininkui sušelpiti, bet aukos at jo pervelai. A. a. kun. Kazimieras užmerk akis.

Nabašninko asmenyje nustojo m s visuomen netik didelio mokslo vyro, bet ir doro kunigo ir geriausio žmogaus. Ramus iš prigimimo nabašninkas buvo be galo kantrus ir geros širdies. Niekad neteko mums gird t j blogai apie artim atsiliepiant. Jei jis kalb jo, tai dažniausiai apie mokslo dalykus, arba pasakojo, kas jam atsitiko tarp žmoni gyvenant. O pasakoti jis mok jo be galo gražiai ir užimaniai. Visur taip plaiai buvo žinomas kun. Kazimieras, kaipo žmogus gailestingas ir dosnus. Žinodami jo širdies gerum , nesyk j išnaudodavo visokie vargšai, o kartais ir apgavikai.

Nes kiekvienam pašalpos prašaniam niekad os beveik neat-sakydavo, jei tik tur davo kok skatik . Tame dalyke buvo naivus ir nepraktiškas, kaip k dikis. Jei b t daugiau myl j s save, o mažiau moksl ir artim , be abejo neb t užbaig s savo gyvenim betur iu ir vargšu.

Kaipo kunigas, pasižym jo taip pat dideliu s žiningumu ir jausmais. D l nerv silpnyb s pagr ž s iš Kazaniaus, nebe-gal jo sakyti pamoksl , nes, kaip pats aiškinos, kiekvienas jausmingesnis tik jimo dalykas išverždavo jam iš aki ašaras, kuri nebegal dav s suvaldyti. gav s koj lig , per paskuti-nius metus negal jo ir miši laikyti. Ta iau iki paskutin s valandos neužmiršo es s kunigas, Dievo tarnas, prival s saugotis, neduoti jokio papiktinimo mažut liams. To papikti-nimo nabašninkas taip bijojo, kad net prireikus kokiam moksliškam dalykui nurodyti kok nepadoresn žod , niekad jo lietuviškai nerašydavo, bet vartodavo tam tikslui raides arabiškas ar kitokias, paprastam žmogui neprieinamas. „Da-rau tai, sakydavo, ty ia, kad kartais tarnas, rad s t žod knygoje užrašyt paprastomis raid mis, nepasipiktint “. To-ki tai jautri s žin tur jo a. a. kun. Kazimieras.

To d liai turime gil sitikinim , jog nabašninkas, kurs taip r pinosi niekad nei Dievui nei artimui j o k i u b l o g žodžiu nenusid ti, ras ir po mir iai pas Dievišk j sik ni-jus j Žod malon ir gerai užpelnyt amžin j atils .

Mes bent pasitik dami begaliniu Dievo gailestingumu n kiek tuo neabejojame. Nes kiek tame dalyke žmogui leista spr sti, manome, jog J. savo gyvenimu ir darbais t amžin atils pas Diev tikrai rado ir tuomi pats savo gyvenimo tiksl pilnai yr pasiek s.

Bet kalbant apie tai, negalima ia praeiti nenurodžius, jog tas tikslas yra ne vieno Jauniaus tiktai; jis yra bendras visiems mums. Visi mes, mieli klausytojai, be jokios išimties privalome irgi r pintis, idant išpild kiekvienas savo pašau-kim ia žem j, rastum m taipogi amžin j atils Dievuje, t. y. amžinoje Tiesoje, Gražyb je, Geryb je ir visoko Pilnyb je. Apie tai visada reik t mums galvoti, o ypatingai lydint kapus brangiausius m s brolius ir žymesniuosius visuome-n s veik jus. Nes jie, tie m s vadovai, jau amž natv n nu-

jo, mes dar ten tebeiname. Tatai užbaigtas mirusi j gyvenimas turi b ti pamokymas gyviesiams. Kok gi pamokym duoda mums kun. Jaunias gyvenimas? Jis, galima sakyti, duoda mums vien tik pamokym , bet už tai tok , kursai mums labiausiai yra reikalingas — b tent, pamokym apie svarbum ir reikalingum gyvenime meil s — kuopla iausios. Ir iš tikr j ant viso a. a. kun. Kazimiero gyvenimo meil blizga, lyg aukso si las. Iš meil s Dievo jis pasišvent Dievo tarnavimui, pasirinkdamas aukšt kunigyšt s pašaukim . Vardan meil s artimo — jis karštai myl jo brolius lietuvius — o myl damas juos, jis pamyl jo ir j niekinam j kalb , m su meile j tyrin ti ir atrad s joje neapsakom mokslšk brangenybi , rod jas kitatau iams, patraukdamas ir juos pamilti lietuvi kalb ir pa i lietuvi taut , tos kalbos glob j . Su meile gi savosios kalbos nabašninko širdyje jung s dar ir retai kur šiandien tematoma meil mokslo. Ta meil mokslo prapl t jo paži ras, paragino j šalia savosios kalbos tyrin ti ir svetim sias — ir tai netik gyv sias, bet ir seniai jau mirusias — ir tuo b du padar nabašnink netik karštu lietuviškos kalbos myl toju, bet ir dideliu, Europoj pragars jusiu mokslo vyru. Savo grynai mokslškais tyrin jimais jis patarnavo netik Lietuvos švietimui, bet ir visos žmonijos naudai, nes galutin t kun. Jaunias tyrin jim rezultatas buvo rodymas bendros kalb giminyšt s ir mažesn s ar didesn s j artimyb s.

Tatai lydint šiandien kapus nabašninko k n , sužadinkim, mieli klausytojai, savo širdyse ypatingai t aukšt meil s doryb , kuri taip skais iai žib jo a. a. Kazimiero sieloje. Pamilkim kaip jis visi savo Tv r j ir visokios Išminties dav j , Viešpat Diev ! Supraskim, kad Jis yra begalin Geryb , Teisyb , Išmintis ir Meil , kad Jis yra vienatinis visokio gyvenimo, veikimo ir mokslo šaltinis ir tikslas, kad Jis yra geriausias, myl s mus T vas. O šalia to mokykim s iš nabašninko myl ti taip pat savo brolius, savo t vyn ir savo kalb , r pintis netiktai tuo, kad ta meil b t karšta ir didel , bet draug kad b t ir išmintinga. O ta meil bus tikrai išmintinga, jei mes ne vien jausmu j remsime, bet ir giliu mokslšku savo kalbos ir jos svarbumo bei gražyb s pažini-

mu. O tu gi, mokslus einanti m s jaunuomene, mokykis iš to garsaus nabašninko gyvenimo branginti ir myl ti gryn , jokiomis partin mis tendencijomis nesuteršt moksl , stengtis jame netik su kitatau iais susilyginti, bet ir juos prašokti. Tam tikslui pamilk rimt mokslo darb ir moksliškuose tyrin jimuose kuodidžiaus uolum ir s žiningum . Tegu kiekvienas iš j s savo laiku padaro d l mokslo kad ir ne daug, kad ir š t , bet gerai, o tikrai m s t vyn , buvusi ikšiol ir tamsi ir juoda, taps mokslo šalis. Togi mums labai ir labai reikia. Nes šauksm apie moksl daug pas mus, bet tikro rimto moksliško darbo, kol kas, dar visai nesimato. Nesant gi tikrojo mokslo, jo viet užima mokslo kauk arba, tikriau sakant, parodija, kuri gimdo vien žaling siauraprotyst ir ver ia vienos tautos brolius tarp sav s kovoti, be reikalo gin ytis ir neapsik sti. Tikras mokslas nieko bendra neturi nei su partiniais vaidais, nei su j neapykanta. Tikras mokslas visada veda vienyb n, meil n ir santaikon ir su Dievu ir su žmon mis. Tok meil s gaivinam moksl tur jo ir tokiam mokslui per vis savo gyvenim tarnavo a. a. kun. Kazimieras Jaunius. Tas mokslas ir ta meil traukte trauk prie a. a. kun. Kazimiero kiekvien j pažinojus žmog . O jei žem j meil gimdo meil , tai galime tik tis, jog ir pas Diev , kurs yra netik Geryb , bet ir begalin Meil , a. a. kun. Kazimieras ras teising atlyginim ir prideram jam užmokesn amžinajame atilsyje pas visokios šviesos Dav j ir mieliausi j T v Dangišk j . Amen.